

Gamla bröllopseder

TORBJÖRN NÄÄS

Följande artikel »Gamla Bröllopseder på Sollerön« är upptecknad av H. N. Olsson, S. Utmeland, Mora. Artikeln blev prisbelönt vid Hembygdsförbundets pristävlan 1925.

Artikeln finns publicerad i Dalarnas Hembygdsförbunds tidskrift 1926. Vi återger här artikeln i dess ursprungliga form.

Har tänkt det skulle vara av intresse att få veta något om, huru det gick till, när man ingick äktenskap på Sollerön för omkring 70 år sedan. När en gosse och en flicka hade beslutat att ingå äktenskap, samlades man i flickans hem en söndagsafton omkring jul, då de gjorde visst (trolovade sig). Den närstående ungdomen samlades tillsammans med gossens och flickans föräldrar i nämnda hem.

Först intogs förfriskning, som bestods av hembränt brännvin. Sedan tillkännagävo de båda inför de församlade, att nu skulle de göra visst (trolova sig). De unga två stego då fram på golvet och togo varandras händer och deras fäder gjorde på samma sätt, togo ihop sina händer under deras och sjöngo Sv. ps. 335: Gud välsigna dessa hjärtan, Helga dessa vänners band. Och i glädje som i smärta hägna dem med Faders hand. Bästa skatt i deras bo. Mödans lön och vilans ro. Blive kärlek, dygd och tro. När de hade sjungit slogo deras fäder upp deras händer och då var deras beslut stadfäst inför både Gud och människor.

Det var den vanliga seden, att alla som skulle gifta sig förlovade sig på nämnda sätt i juletid och hade alltid bröllop annandag påsk. Då kunde det vara 5 à 6 par som vigde sig samma dag i kyrkan. Alla som skulle ingå äktenskap gjorde det annandag påsk. Några veckor före Påsk gingo 2 personer ut för att bjuda till bröllop. Släkt och vänner skulle bjudas. Dessa brudsvänner som skulle bjuda hade med sig ett mått, som rymde omkring 4 liter, det skulle fyllas med korn av varje person som skulle vara med. Denna säd beredde man till malt och bryggde bröllopsdricka av. När drickat hade börjat jäsa, skulle det tappas i tunnor. Det var en riktig högtidsdag (Feningölsdag), då skulle alla bjudna infinna sig för att få smaka bröllopsdrickat och för att få igen mäskan efter det korn de lämnat. För att veta huru mycket mäsk man skulle få, hade brudsvännerna en fyrkantig kavel med sig på vilken de ritade på bomärket och sedan ett streck för varje mått korn de mottagit av de bjudna. För att kunna dricka nog mycket, bakade man tunnbröd och stekte strömming och åt på det man skulle bliva nog törstig, för att kunna dricka nog, så man mindes, man varit på tunnkalas. Festen slutade med dans som räckte in på småtimmarna.

Man har skaffat en obebodd stuga utan innanrede, som man inrett

till brölloppsal, klätt väggarna med stora målningar föreställande »Bröllopet i Kana« och då »profeten Jona predikade i Nineve« med flera bibliska tavlor. Dessa tavlor hade Rättviks-gubbar målat. Taket var överklätt med vita dukar. Några stora dukade bord med starka bänkar omkring borden. Annandag påsk på morgonen samlas brudfolket med de inbjudna i brölloppsgården. I festsalen brinner en brasa i öppen spis, där inträder bruden med krona på huvudet, pärlband kring halsen och utstyrd på bästa sätt. Brudgummen var klädd i en lång svart rock, knäbyxor av brunt skinn, låga skor med näversulor. Några flickor klädda i pälsar med gröna tröjor utanpå pälsen, pärlband kring halsen med vitt huvudkläde på huvudet. Dessa äro brudtärnor (braskkullor). En äldre kvinna, skall vara i brudens sällskap (brånsåto) och två män (brånsvenner) skola stå bruden till tjänst. Spelman har underhållit med musik på morgonen och nu leder det till uppbrott. Körsvenner ha nu kört fram med hästarne (vilka de givit brännvin på det de må bli nog morska), de äro klädda med kronor i huvudet, och bästa slädar de ha kunnat skaffa sig ha de lånt, som icke haft själva.

Nu reser man till kyrkan. Spelmannen åker först, därnäst brud och brudgum och de övriga efter börd och släkt. Komna till kyrkan kl. 10 f. m. stiga de ur slädarna och ordna sig att gå två och två in i kyrkan, där prästen möter och går före brudparet fram till altaret. Där tager brudparet plats, och sätter sig på bänkar, som äro ditsatta för ändamålet. Brudgästerna placera sig i bänkarna omkring brudfolket. Så sitta alla tills gudstjänsten är slut, då stiger brudparet fram till altaret, där de böja knä medan prästen nedkallar Guds välsignelse över dem. Så resa de sig och några män taga en stor blågrön duk och hålla över deras huvuden, medan prästen viger dem. Nu gå de i samma ordning ut ur kyrkan som de, gingo in med prästen först. Körsvännerna ha nu kört fram med hästarna till kyrkan, där de hämta folket och åka dem till brölloppsgården. Brölloppssalen är nu fullsatt med stora dukade bord med de bästa rätter man kunnat åstadkomma. Där taga nu så många plats som få rum. En liten gosse läser bordsbönen. Så börjas med att dricka brudparets skål, som består av hembränt brännvin, så äter man och super så länge man orkar. Nu har man blivit något yr i huvudet,

glad och språksam så det är ett väldigt sorl vid borden. Nu gå de första ifrån borden och det blir ny uppsättning av folk, som skola äta, ja, ända till tre omgångar. De som ätit samlas på bröllopsgården och roa sig på bästa sätt, och det är icke brist på fröjdeämnen, ty alla ha intagit så mycket av fröjdevinet, så de äro värre uppfinningsrika.

När de nu ha gjort ifrån sig spisningen, tager bruden sina två brudsvenner med sig, utrustade med var sin drickskana och silverskedar. Gå så in i varje gård och alla de träffa giva de en kosa dricka och när dessa mottagit den, veta de, att bruden skall ha en penninggåva. På aftonen göres brölloppsalen ren från bord, bänkar och allt. Så börjar dansen som fortgår in emot morgonen. Följande dag bjudes också på mat och bröd, då kommer en hop pojkar körande med en stor tall (krycka) förspänd med två hästar in på bröllopsgården. Bruden och brudgummen gå då mot dem med en butelj brännvin, ur vilken de få taga sig för så mycket de behöva. På e.m. när de ha kryat till sig igen ifrån föregående dagens mödor börjar en så kallad långdans ute på gården omkring tallen. Alla taga i händerna på varandra, hoppa omkring tre steg och sjunga: "Tuntiluri tuntiluridu Tuntiluri luri tuntilurilu". Så kommer en kvinna (brånsåto) med en mässingskittel full med brännvin och en silverslev. Den tager hon brännvin i och heller in i mun på alla som äro i ringen. Så hoppar man igen och så får man en slev. På det sättet fortsättes in till aftonen. Man flyttar sedan in i danssalen och fortsätter med dans fast i annan form in på småtimmarna. Tredje dagen fortsättes nästan efter samma program. Bruden sitter i dansstugan med en korg med en brännvinsbutelj i och giver alla hon träffar en kosa brännvin. Då måste de giva henne pengar i gengåva. Efter bröllopet går bruden med sin korg med samma innehåll ut i bygden och giver brännvin till höger och vänster och får i gengäld pengar, lin, ull och handdukar m.m. som kommer till pass när han [hon] skall sätta bo. Det var sed, att fast de sammanvigdes i påsk, flyttade de icke tillsammans förrän om midsommaraftonen.

Så gick det till på den tiden att ingå äktenskap. Det var icke så lätt gjort då som nu. Nu är det slut med bestämda tider och ordningar på allt sätt.

Foto: Torbjörn Nääs